

УДК 37.037

ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВІДНОШЕННЯ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ БУДІВЕЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

К. Ю. Чудіна

У статті розглянуто проблему формування естетичного відношення до майбутньої професійної діяльності у студентів будівельних спеціальностей.

Ключові слова: естетичне виховання, естетичне відношення, інженери, якості особистості.

Зі втіленням реформ освіти та соціально-економічних реформ в Україні висуваються нові стандарти до критеріїв оцінки підготовки майбутніх фахівців. Наразі, у процесі інтеграції України в Європейський союз, питання естетичного відношення до будівельної діяльності стає більш актуальним. Міста, хаотично забудовані наприкінці минулого і на початку цього століття, мають відповідати сучасним стандартам естетики у містобудуванні. Це накладає певні вимоги до освітніх стандартів ВНЗ, зокрема до формування естетичного відношення до майбутньої професійної діяльності у студентів будівельних спеціальностей.

Проблема естетичного виховання особистості посідала почесне місце у процесі освіти ще з давніх часів. Провідні педагоги завжди приділяли проблемі естетичного виховання значну увагу. В. Сухомлинський підкреслював значущість культури естетичних почуттів. Він висвітлював теоретичні і практичні аспекти естетичного виховання [3]. К. Ушинський значну увагу приділяв питанням естетичного виховання, спираючись на ідею гармонійного розвитку особистості. Він вважав, що гармонійно розвинутою може бути людина, у якій поєднана естетична і фізична розвиненість, розумова зрілість і моральна досконалість [4].

Проблема естетичного виховання займає важливе місце у дослідженнях провідних педагогів. Проблему виховання естетичного смаку вивчали А. Ахмедов, І. Бех, І. Зязюн, Н. Калашник, М. Киященко, Л. Коган, Н. Лейзеров, А. Лосєв, Н. Миропольська, М. Овсянников,

В. Скатерщиков, В. Шестаков та інші. Естетичний смак не тільки віддзеркалює сучасні норми естетики, але і сприяє подальшій взаємодії між людиною та оточуючим світом. Проблему виховання естетичного смаку засобами навчального процесу досліджували Т. Бабенко, О. Ігнатович, В. Вертегел та інші.

Деякі аспекти естетичного виховання, і зокрема виховання якостей особистості студентів досліджувалися у працях О. Баранова, В. Барковського, Т. Ваколюк, М. Ісаєнка, Н. Карпунової, М. Пентилюк, Б. Сьєдіна, С. Сливки, О. Тогочинського та інших. Зокрема, у цих дослідженнях приділено увагу вихованню комунікативної культури студентів. Г. Іваненко досліджує роль інтуїції у формуванні естетичного смаку. Н. Калашник розглядає естетичне виховання як фактор розвитку країни, В. Радкіна розглядає формування художньо-естетичного смаку як професійнозначущої якості.

На жаль, проблема естетичного виховання наразі досліджується з точки зору професійного виховання студентів творчих спеціальностей засобами загальноосвітніх дисциплін. В. Вертегел і Т. Бабенко досліджують формування естетичного смаку у студентів ВНЗ засобами іноземних мов, Н. Волошина – естетичне виховання учнів шкіл у ході вивчення української літератури, Т. Голинська – естетичний розвиток молодших школярів засобами синтезу мистецтв, Т. Філіп'єва досліджує розвиток художнього смаку гуманітарних факультетів педагогічних інститутів, Т. Лісінська досліджує формування естетичного смаку у молодших підлітків. Деякі вчені (І. Зенкевич, В. Ковешніков, В. Мінковський) реалізують пасивно-розглядальний підхід, розглядаючи естетику природничо-наукових дисциплін як емоційний фоновий фактор у процесі навчання, інші (В. Болтянський, О. Кобалія, Н. Рощіна, Н. Фірстова) реалізують активно-діяльнісний підхід, реалізуючи естетичний потенціал природничо-наукових дисциплін у навчальному процесі. О. Азевич, Т. Іванова, І. Смірнова виділяють основні компоненти гуманітарно-орієнтованого природничо-наукового навчання, Г. Саранцев науково обґрунтовує естетику математичних об'єктів з точки зору методики викладання природничо-наукових дисциплін. Отже, дослідники підкреслюють значущість природничо-наукового навчання з позиції естетичного виховання.

Формуванню естетичного кругозору студентів технічних ВНЗ у педагогіці приділяється недостатньо уваги. Дослідники розглядають

естетичне виховання з позиції професійного виховання студентів творчих спеціальностей. На наш погляд, проблема естетичного виховання студентів технічних спеціальностей недостатньо висвітлена.

Мета роботи – підкреслити значущість естетичного виховання для студентів будівельних спеціальностей з точки зору формування естетичного відношення до майбутньої професійної діяльності і виділити ті якості особистості, які зумовлюють естетичне відношення до майбутньої професійної діяльності у студентів інженерно-будівельних спеціальностей.

Аналіз навчально-робочої програми інженерних спеціальностей, проведений нами, показав, що естетичному вихованню приділяється дуже мало уваги. Це особливо стосується дисциплін природничо-наукового циклу, у яких для естетичного виховання не відведено жодної години. Таким чином, нівелюється значущість багатьох предметів з точки зору естетичного виховання, а отже, не повністю реалізується навчально-виховний потенціал освіти. Формуванню естетичного відношення до майбутньої професійної діяльності у технічному ВНЗ приділяється незначна увага, хоча професійна сфера діяльності інженера має на увазі компонент творчості.

Як пише Н. Фірстова, положення про необхідність розвитку почуттів у студентів не реалізоване. Навчання у технічному ВНЗ обмежується сферою знань, умінь і навичок, і як правило, естетичне виховання залишається за межами навчального процесу. На наш погляд, чимало естетичних вражень може надати і природничо-наукове навчання, особливо це стосується студентів саме інженерних спеціальностей. Технічний склад мислення дозволяє їм оцінити красу природничо-наукових дисциплін, яка полягає у чіткості наукових побудов і доведень, логічності і простоті їх структури. Ще Н. Жуковський писав: «В математиці є своя краса, як у живопису і у поезії».

Як підкреслює багато математиків (Ж. Адамар, А. Пуанкаре, Г. Біркгоф) і педагоги-спеціалісти в сфері природничо-наукового навчання (В. Крутецький, В. Болтянський), вміння сприймати естетику математики і інших природничо-наукових дисциплін не тільки сприяє розвитку інтересу студентів до цих дисциплін, але і надає значну допомогу у пошуку рішень поставлених завдань, засвоєнні теорій математики і фізики, що впливає на якість професійної підготовки.

В. Радкіна пише, що «естетичне ставлення людини до світу за своєю природою і характером належить до найбільш загальних і відбивається на всіх сферах її життя і діяльності» [1]. Естетичне відношення до майбутньої професійної діяльності органічно входить до структури особистості майбутнього фахівця, що відображає його здатність приймати, аналізувати і оцінювати різноманітні естетичні явища, і у майбутньому – реалізувати свою подальшу професійну і соціальну активність згідно з естетичними нормами. Естетичне відношення до результатів своєї праці є основою естетичного розвитку особистості майбутнього фахівця, адже естетика закладена у кожному виді людської праці, спрямованої на створення матеріальних об'єктів.

З огляду на вищесказане при організації навчально-виховного процесу у технічному ВНЗ на перше місце постає не лише мета якісної спеціальної підготовки інженерів, але і їх особистісний розвиток. Засадою особистісного розвитку є високий рівень морально-естетичного розвитку особистості і певні особистісні якості.

Згідно з вимогами, що висуваються до професії інженера, і на основі професіограми інженера, складеної психологами, можна виділити основні схильності і якості особистості, притаманні інженеру [4]. Педагоги (М. Маліванов, С. Палфьорова, Л. Бобікова) розглядають професійні якості інженера як компетенції з точки зору формування особистості спеціаліста. Проаналізувавши ці дослідження, серед професійнозначущих якостей інженера-будівельника ми виділили низку якостей особистості, які є необхідним чинником естетичного відношення майбутнього інженера до своєї майбутньої професійної діяльності. Це такі якості, як професійна компетентність, аналітичність мислення, технічні здібності, комунікабельність, спрямованість особистості, творча мобільність, професійна самостійність, загальнокультурна орієнтованість.

Розглянемо докладніше ці якості особистості інженера. Під професійною компетентністю ми розуміємо сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної праці та керування колективом. Професійна компетентність є необхідною умовою реалізації естетичного відношення до професії, оскільки будь-які стилістичні напрямки можуть бути втілені у життя тільки за умови виконання певних технічних вимог. Під аналітичністю мислення ми розуміємо швидкість розумових процесів, критичність, вдумливість, послідовність,

систематичність, математичні здібності. Аналітичність мислення допомагає інженеру оцінити естетику містобудування, проаналізувати взаємозв'язок різних стилістичних напрямків і поєднання технологій будівництва. Технічні здібності – це винахідницькі здібності, раціоналізаторство, здібності до проектування і прогнозування. Технічні здібності надають інженеру можливостей до проектування за правилами естетики, до раціоналізаторства і створення технічних винаходів у містобудуванні. Комунікабельність для інженера означає вміння налагоджувати стосунки у колективі, естетику поведінки, педагогічні здібності. Комунікабельність є необхідною умовою створення міцних і плідних відносин у колективі, вона надає інженеру вміння керувати колективом, спрямовувати його роботу і доносити до співробітників свої естетичні ідеї. Під спрямованістю особистості ми розуміємо сформовану систему інтересів та естетичних і моральних цінностей; ініціативність; цілеспрямованість і наполегливість у втіленні зазначених цінностей у своїй професійній діяльності. Творча мобільність для інженера – це здатність до засвоєння нових технологій і стилістичних напрямків у містобудуванні; здібність до сприйняття естетичних цінностей, здатність до самоосвіти та перекваліфікації. Під професійною самостійністю ми розуміємо вміння самостійно приймати рішення; креативність, рішучість і відповідальність. Для інженера професійна самостійність означає творчість мислення і здатність самостійно генерувати ідеї і створювати нові естетичні цінності. Загальнокультурна орієнтованість для інженера означає високу культуру спілкування, ерудованість, обізнаність у культурно-естетичній спадщині світу; володіння загальними соціокультурними цінностями та моральними нормами. Без достатнього рівня розвитку цих якостей особистості неможливе виховання гармонійної особистості фахівця-інженера, а отже неможлива професійна підготовка спеціаліста, здатного адекватно оцінювати естетичну цінність об'єктів, які він створює.

Отже, метою навчально-виховного процесу у ВНЗ має бути формування особистості студента, зокрема засобами естетичного виховання. Оскільки важливою складовою професії інженера є створення нових матеріально-культурних цінностей (будівель, монументів, мостів тощо), то естетичне виховання має безперечну цінність у навчально-виховному процесі у технічному ВНЗ. Виховання естетичного відношення до майбутньої професійної діяльності у

студентів будівельних спеціальностей має реалізовуватися не тільки засобами загальноосвітніх дисциплін, але і засобами природничо-наукового навчання, оскільки дисципліни природничо-наукового циклу дозволяють зробити взаємозв'язок у естетичному сприйнятті культурної спадщини світу і її реалізації засобами науки і техніки. Подальші розвідки у зазначеному напрямку досліджень ми плануємо спрямувати на розробку технології формування естетичного відношення студентів інженерних спеціальностей до містобудування.

Література

1. Радкіна В.Ф. Інтеграція мистецтв у формуванні художньо-естетичного смаку студентів: навчальний посібник (з аудіо касетою). Ізмаїл: ІДП, 2001. – 124с.
2. Романова Е.С. 99 популярных профессий. Психологический анализ и профессиограммы. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 464с.
3. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения: В 3-х томах. Т.1. - М.: Педагогика, 1979. – 558с.
4. Ушинский К.Д. Избранные педагогические произведения. - М.: Просвещение, 1968. – 557с.

В статтє рассмотрена проблема формирования эстетического отношения к профессиональной деятельности у студентов строительных специальностей.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, эстетическое отношение, инженеры, качества личности.

In the article the problem of aesthetic attitude towards professional activity forming at students of building specialties is examined

Keywords: aesthetic education, aesthetic relation, engineers, quality of personality.

Чудіна К. Ю. – асистент кафедри вищої та прикладної математики і інформатики, Донбаська національна академія будівництва і архітектури (м. Донецьк, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор А. І. Дзундза.